Ένας απαξιωμένος μεγάλος (Απόστολος Παπαδημητρίου)

Categories : ΑΝΕΠΙΚΑΙΡΑ

Date : 3 Ιανουαρίου, 2017

Η ιστορία είναι φειδωλή στη χορήγηση του τίτλου του μεγάλου. Βέβαια ο όρος ιστορία είναι αρκετά θολός και ασαφής, καθώς βαρειά έχει επιπέσει επάνω του η φιλοσοφία με συνέπεια να ερμηνεύονται ιδεολογικά τόσο τα συμβάντα, όσο και τα κίνητρα των πρωταγωνιστών σ' αυτά.
Μέγας εκλήθη ο άγιος Βασίλειος, επίσκοπος Καισαρείας. Από την εκκλησιαστική ιστορία θα αντιτείνει κάποιος. Ορθή η επισήμανση. Στο παρόν άρθρο θα επιχειρήσουμε να δείξουμε ότι ο φωστήρας αυτός της Εκκλησίας αξίζει τον τίτλο του μεγάλου και στα πλαίσια της γενικής ιστορίας. Προς τούτο καλό είναι να αναζητήσουμε κριτήρια αντικειμενικά του μεγάλου, γενικώς αποδεκτά, ώστε να μην είναι εύκολη η αμφισβήτησή τους από συνανθρώπους μας με προσανατολισμούς διαφορετικούς από αυτόν του κρινομένου.

Αν λάβουμε υπ' όψη ότι τον τίτλο μέγας έλαβαν τρεις στρατηλάτες, οι Αλέξανδρος, βασιλιάς της Μακεδονίας, Κωνσταντίνος, αυτοκράτωρ της ρωμαϊκής αυτοκρατορίας, και Ναπολέων, ο Γάλλος αυτοκράτωρ, πιθανόν να οδηγηθούμε στο συμπέρασμα, εσφαλμένο οπωσδήποτε, ότι ο τίτλος αρμόζει σε επιφανείς στρατιωτικούς. Ξανατονίζουμε ότι η ιστορική αυτή τιμή δεν είναι αναγνωρισμένη από το σύνολο των ερευνητών ούτε και θα υπάρχει ποτέ ομόφωνη αναγνώριση.

Μήπως πρέπει να αναζητήσουμε αντικειμενικά κριτήρια στο χώρο της γνώσης, της μόρφωσης; Το κριτήριο αυτό είναι ισχυρό στη δυτική σκέψη, αν και ούτε φιλόσοφος ούτε επιστήμονας έλαβε αυτόν τον τίτλο. Γι' αυτό θα επιμείνουμε στην ανάλυσή μας. Η γνώση, φιλοσοφική ή φυσική, αποτελεί στο δυτικό στερέωμα αξία καθ' εαυτή. Ο άγιος Βασίλειος υπήρξε από τους πλέον μορφωμένους ανθρώπους της εποχής του. Ακολούθησε λαμπρές σπουδές, πέρα από την Καισάρεια, το πλέον φημισμένο κέντρο στη Μικρά Ασία, τόσο στην Κωνσταντινούπολη όσο και στην Αθήνα, που παρέμενε το πλέον σημαντικό κέντρο γραμμάτων. Κατά μαρτυρίες συγχρόνων του διέπρεψε στις σπουδές του και αναγνωρίστηκε τόσο από συσπουδαστές του, όσο και από δασκάλους του. Είναι αυτό αρκετό, ώστε να του απονεμηθεί ο τίτλος του μεγάλου; Ασφαλώς όχι. Πρέπει να αναζητήσουμε και άλλα κριτήρια.

Στη Δύση δεν συσχετίζονται οι γνώσεις με την βιοτή του φιλοσόφου, του ιδεολόγου ή του επιστήμονα. Μάλιστα καθώς κατά την λεγόμενη Αναγέννηση αυτή επανήλθε στον αρχαίο ιδεαλισμό, αρέσκεται στα ωραία λόγια των διανοουμένων και

αδιαφορεί για το αν αυτά γίνονται και πράξη. Ακόμη, στο μέτρο που σχετικοποιείται η αξία σημαντικών ηθικών αρχών, τις οποίες προβάλλει ο ευαγγελικός λόγος, οι διανοητές οι υπέρμαχοι της ελευθεριότητας βρίσκουν ολοένα και περισσότερους οπαδούς, πρόθυμους να τραφούν με ωραία λόγια, τα οποία δεν έχουν συνέπειες στον προσωπικό τους βίο. Ο Νίτσε, ειλικρινής στις παρακρούσεις του, έφθασε να χαρακτηρίσει την ηθική ως το τελευταίο πρόσωπο του Θεού, το οποίο έπρεπε να αφανιστεί! Τέλος κατά τον 20ο αιώνα ευρέως διαδόθηκε η άποψη ότι οι επιστήμονες κατά την εργαστηριακή τους έρευνα δεν υπόκεινται σε δεσμεύσεις ηθικής φύσεως! Έτσι, ενώ η Δύση καυχάται για την «επανανακάλυψη» του αρχαίου ελληνικού πνεύματος, αγνοεί το του Πλάτωνος: «***Επιστήμη χωριζομένη αρετής πανουργία και ου σοφία φαίνεται***».

Ο νεαρός Βασίλειος μελέτησε σε βάθος τους αρχαίους Έλληνες στοχαστές. Προερχόταν όμως από οικογενειακό περιβάλλον, το οποίο τον είχε γαλουχήσει σε αξίες κατά πολύ πιο υψηλές. Υπήρξε ελεύθερο πρόσωπο και συνάμα δούλος Θεού. Αυτό φαντάζει ως κραυγαλέα αντίφαση στα μάτια των συγχρόνων διανοουμένων. Και όμως η εμπειρία της ελευθερίας με την προϋπόθεση της υποταγής στο θέλημα του Θεού κατατίθεται από πλείστους όσους επιφανείς του εκκλησιαστικού σώματος, δηλαδή από τους αγίους της Εκκλησίας. Ο Βασίλειος δεν απέρριψε την αρχαία ελληνική γραμματεία, την οποία διεξήλθε στο σύνολό της. Μάλιστα προέτρεψε τους νέους να τη μελετήσουν αποκομίζοντας από αυτή ό,τι το καλό και σύμφωνο με τον ευαγγελικό λόγο. Κατέληξε όμως στο συμπέρασμα ότι ο κόσμος είχε μεγάλη ανάγκη από νέου είδους φιλοσοφία, **τη γνώση του θελήματος του Θεού**. Αλλά η γνώση χωρίς την παράλληλη άσκηση για την εφαρμογή του θελήματος Του δηλώνει την κατάρρευση της πίστης σε κενό λόγο, όπως ακριβώς κάνει και ο κόσμος.

Ας περάσουμε σε αναζήτηση πλέον ασφαλώς κριτηρίων. Ο νεαρός Βασίλειος επέστρεψε στην πατρίδα του πλήρης εφοδίων, ικανών να του εξασφαλίσουν σταδιοδρομία λαμπρή και να του προσφέρουν βίο πλήρη κοσμικών διακρίσεων και απολαύσεων. Είναι γεγονός ότι ταλαντεύτηκε για λίγους μήνες, πριν λάβει την απόφαση. Όμως τα αγαπημένα του πρόσωπα αγρυπνούσαν και ανησυχούσαν για την επιλογή του στο σταυροδρόμι της αρετής και της κακίας. Ιδιαίτερα η μεγάλη του αδελφή, η Μακρίνα, αγία επίσης της Εκκλησίας, άσκησε έντονη την κριτική για τον επηρεασμό του από το πνεύμα των σχολών, στις οποίες φοίτησε. Και ας τονίσουμε ότι ακόμη δεν είχε εκείνος βαπτιστεί. Έτσι ο Βασίλειος δεν άργησε να λάβει την τελική απόφαση: Να προσφερθεί στην Εκκλησία. Ταξίδεψε στην Ανατολή, γνώρισε ασκητές της ερήμου και επιστρέφοντας άρχισε τον δικό του ασκητικό αγώνα. Κορόιδο υπήρξε, θα χλευάσουν κάποιοι, ανήμποροι νε εννοήσουν ότι η οικογενειακή διαπαιδαγώγηση και η δική του προσπάθεια συνετέλεσαν στο να υπερβεί όλα εκείνα, για τα οποία ο άνθρωπος του κόσμου παθιάζεται, τιμές, αξιώματα, πλούτο και ηδονές.

Ας προχωρήσουμε στην ουσία του μεγαλείου του: Διέθεσε στους φτωχούς το μερίδιο της πατρικής του περιουσίας. Αργότερα έκτισε την περίφημη «Βασιλειάδα», στην οποία έβρισκαν καταφύγιο ορφανά, άποροι, ασθενείς, ξένοι. Μάλιστα δέχονταν πέρα από τις άλλες και την προσωπική του ιατρική φροντίδα, καθώς είχε σπουδάσει την ιατρική. Στάθηκε συμπαραστάτης στον δοκιμαζόμενο λαό. Υπερασπίστηκε αυτόν σε περίοδο πείνας καταγγέλλοντας άπληστους εμπόρους που συσσώρευαν αγαθά, για να αισχροκερδήσουν. Στήριξε εργαζόμενους σε βαρειές εργασίες, που δοκιμάζονταν από υπέρογκη φορολογία. Καυτηρίασε στην περίφημη ομιλία του με τίτλο «***Προς πλουτούντας***» την απληστία των πλουσίων. Το πλέον σημαντικό όλων ήταν ότι δεν πτοήθηκε από τις απειλές των κοσμικών αρχόντων. Είναι, δυστυχώς, άγνωστες οι επιστολές του προς τον Ιουλιανό. Σε μία υπερασπίζεται το δικαίωμα να μετέχουν οι χριστιανοί της ελληνικής παιδείας, σε άλλη αποκρίνεται ότι δεν θα του στείλει το χρυσάφι που ζήτησε, γιατί ποτέ δεν παθιάστηκε να σωρεύσει πλούτο! Ο θαυμάσιος διάλογος με τον ύπαρχο της Ανατολής Μόδεστο **δεν διδάσκεται σε καμιά βαθμίδα εκπαίδευσης. Πώς να μάθουν τα παιδιά μας ότι όποιος διαθέτει ένα λιπόσαρκο σώμα, ένα τριμμένο ράσο και λίγα βιβλία και είναι αφημένος στα χέρια του Θεού, δεν πτοείται από απειλές για δήμευση περιουσίας, εξορία, βασανιστήρια και θανάτωση**. Έτσι κάμφθηκε η αλαζονεία τόσο του Μοδέστου όσο και του αυτοκράτορα Ουάλη, του αρειανού! Επειδή συνάντησαν στο πρόσωπο του Μεγάλου Βασιλείου πραγματικό επίσκοπο! Και δεν ήταν λίγοι οι πειρασμοί του και από αδελφούς στην Εκκλησία, οι οποίοι κυριευμένοι από τον φθόνο μπροστά στο μεγαλείο του τον δίωξαν, τον συκοφάντησαν, λιβάνισαν την εξουσία, ώστε να επιτύχουν την εξόντωσή του! Αλλά εκείνος έχοντας βαρειά κλονισμένη την υγεία του ήδη από την πρώτη του νιότη άντεχε και αγωνιζόταν για το καλό του ποιμνίου του ακόμη και στο κρεβάτι του πόνου. Ώσπου εκοιμήθη σε ηλικία μόλις 49 ετών, πριν προλάβουν ν' ασπρίσουν για καλά τα μαλλιά του.

Σήμερα όλοι μας προβάλλουμε ως πρότυπο στα παιδιά μας τον γέρο της ευμάρειας, που βρίσκεται στον αντίποδα του αγίου Βασιλείου. Πώς εμείς, μικροί όντες, θα αποδεχθούμε το μεγαλείο του; Αυτός έρχεται κάθε έτος για να ζητήσει από μας, ώστε να μοιράσει στους ενδεείς. Και **εμείς μάθαμε να λαμβάνουμε, όχι να δίνουμε**. Γι' αυτό όχι μόνο δεν τον αναγνωρίζουμε ως μεγάλο, αλλά διακαής πόθος μας είναι να περιβληθεί με πέπλο λήθης! Θα τα καταφέρουμε;

«ΜΑΚΡΥΓΙΑΝΝΗΣ»